

**"Реттеушілік әсерді талдауды жүргізу және пайдалану қағидаларын бекіту туралы"
Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 30 қарашадағы №
748 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы**

Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің орынбасары - Ұлттық экономика министрінің 2024 жылғы 10 қазандағы № 88 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2024 жылғы 10 қазанда № 35242 болып тіркелді

БҰЙЫРАМЫН:

1. "Реттеушілік әсерді талдауды жүргізу және пайдалану қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 30 қарашадағы № 748 бұйрығына (Қазақстан Республикасының Нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 12517 болып тіркелген) мынадай өзгерістер енгізілсін:

көрсетілген бұйрықпен бекітілген Реттеушілік құралдардың және (немесе) талаптардың реттеушілік әсеріне талдау жүргізу және пайдалану қағидаларында:

3-1-параграф мынадай редакцияда жазылсын:

"3-1-параграф. Қолданыстағы реттеуші актілерді талдау

17-1. Қолданыстағы реттеуші актілерді талдауды реттеуші мемлекеттік органдар/әзірлеуші органдар міндетті талаптар тізілімінде белгіленген мерзімдерде жүргізеді.

17-2. Қолданыстағы реттеуші актілердің тиімділігін, оның ішінде мемлекеттік реттеудің мәлімделген мақсаттарына қол жеткізуді және Кодекстің 81-1-бабында көзделген міндетті талаптарды қалыптастыру шарттарына және кәсіпкерлік субъектілері мен мемлекеттің өзара іс-қимыл қағидаттарына сәйкестігін бағалау олардың талдау нысанасы болып табылады.

17-3. Талдауды реттеуші мемлекеттік органдар/әзірлеуші органдар мынадай дәйекті іс-қимылдарды орындау арқылы жүргізеді:

1) осы Қағидаларға 2-қосымшаға сәйкес нысан бойынша реттеуші құралдарды және (немесе) талаптарды қалыптастыру шарттарына сәйкестікті бағалауды толтыру;

2) осы Қағидаларға 3-1-қосымшаға сәйкес реттеуші актілерді талдаудың талдамалық нысанын толтыру;

3) осы Қағидалардың 6-тармағының 3) және 4) тармақшаларына сәйкес реттеушілік әсерді талдау рәсімін жүргізу.

17-4. Қолданыстағы реттеуші акт реттегіш құралдарды қалыптастыру шарттарына және (немесе) кәсіпкерлік субъектілерінің Қағидаларға 2-қосымшаға сәйкес орындауы үшін міндетті талаптарға сәйкес келмеген жағдайда, талдамалық нысанды толтыру орынсыз деп танылады және Кодекстің 83-1-бабы 6-тармағының бірінші бөлігінің ережелері қолданылады.

17-5. Уәкілетті орган қарауының нәтижелері бойынша талдамалық нысан келіп түскен күннен бастап 10 (он) жұмыс күні ішінде осы Қағидаларға 3-2-қосымшаға сәйкес нысан бойынша реттеушілік актіні талдау рәсімдерін сақтау туралы қорытынды қалыптастырылады.";

20-тармақ мынадай редакцияда жазылсын:

"20. Қоғамдық талқылаулар жүргізу үшін реттеуші мемлекеттік орган/әзірлеуші орган кемінде 10 (он) жұмыс күні бұрын, ал Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаттары бастамашылық жасаған немесе Қазақстан Республикасының Парламентінің қарауында жатқан Парламент Палаталарынан келіп түскен Қазақстан Республикасының заң жобалары бойынша, сондай-ақ Президенттің тікелей тапсырмасы бойынша және балама тәртіпте жүргізілген реттеушілік әсерді талдау бойынша, оларды өткізу күніне дейін кемінде 2 (екі) жұмыс күні бұрын олардың өткізілетін күні мен басталатын және аяқталатын уақыты туралы:

мүдделі тұлғаларды – өзінің ресми интернет-ресурсында хабарландыру беру арқылы;

уәкілетті органды, Ұлттық кәсіпкерлер палатасын/Өңірлік кәсіпкерлер палатасын, мемлекеттік органдардың жанындағы сараптамалық кеңестердің мүшелерін; мүдделі мемлекеттік органдарды – жазбаша хабарлама арқылы;

бұқаралық ақпарат құралдарын – баспасөз релизі арқылы хабардар етеді.";

22-тармақ мынадай редакцияда жазылсын:

"22. Уәкілетті орган осы Қағидалардың 3-тармағында көзделген талдамалық нысан мен құжаттардың жобалары келіп түскен күннен бастап 10 (он) жұмыс күні ішінде оларды осы Қағидалардың 6-тармағына сәйкес реттеушілік әсерді талдау рәсімдерінің сақталуы және осы тармақтың екінші бөлігінде көзделген жағдайларды қоспағанда, оларды толтырудың дұрыстығы тұрғысынан қарайды.

Уәкілетті орган Президенттің тікелей тапсырмасы бойынша әзірленген белгілі бір реттеушілік құралды немесе талапты енгізуге не белгілі бір талапты қатаңдатуға арналған талдамалық нысанды олардың келіп түскен күнінен бастап 5 (бес) жұмыс күні ішінде, ал Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаттары бастамашылық жасаған немесе Қазақстан Республикасы Парламентінің қарауындағы Қазақстан Республикасы заңдарының жобалары бойынша – 7 (жеті) жұмыс күні ішінде қарайды.

Қараудың нәтижелері бойынша осы Қағидаларға 7-қосымшаға сәйкес нысан бойынша реттеушілік әсерді талдау рәсімдерінің сақталуы туралы қорытынды (бұдан әрі – қорытынды) қалыптастырылады.";

24 және 25-тармақтар мынадай редакцияда жазылсын:

"24. Уәкілетті орган "Ашық НҚА" порталында оң қорытындыны орналастырумен бір уақытта реттеуші мемлекеттік органға және Ұлттық кәсіпкерлер палатасына мәлімет үшін тиісті орналастыру туралы хабарлама жібереді.

Кәсіпкерлік басқармасы өңірлік маңызы бар актілер бойынша оң қорытындыны, сондай-ақ әзірлеуші орган әзірлеген өңірлік маңызы бар актілердің жобаларын, әзірлеуші органның талдамалық нысанын әзірлеуші органның ресми интернет-ресурсында орналастырады және әзірлеуші органға және Өңірлік кәсіпкерлер палатасына тиісті орналастыру туралы хабарлама жібереді.

Уәкілетті орган оң қорытындыда "Ашық НҚА" порталында жарияланған күннен бастап реттеушілік әсерді талдау мерзімін баламалы тәртіппен 15 (он бес) жұмыс күні, ал белгілі бір реттеуші құралды немесе талапты енгізуге реттеушілік әсерді талдау не Президенттің тікелей тапсырмасы бойынша белгілі бір талапты қатандату бойынша реттеушілік әсерге талдау жүргізу мерзімін, баламалы тәртіппен "Ашық НҚА" порталында жарияланған күннен бастап 5 (бес) жұмыс күні деп белгілейді.

Балама тәртібінде реттеушілік әсерге талдаудың нәтижелері бойынша талдамалық нысанды және қоғамдық талқылаулардың есебін уәкілетті орган реттеуші мемлекеттік органның назарына жеткізеді, ал өңірлік маңызы бар актілер бойынша әзірлеуші органның назарына кәсіпкерлік басқармасы жеткізеді.

Реттеуші мемлекеттік орган/әзірлеуші орган 3 (үш) жұмыс күні ішінде уәкілетті органға балама тәртібінде реттеушілік әсерге талдаудың қорытындысымен келісу/келіспеу туралы жауап жолдайды.

25. Теріс қорытынды болған жағдайда реттеуші мемлекеттік орган/әзірлеуші орган 15 (он бес) жұмыс күні ішінде осы Қағидалардың 3-тармағында көзделген құжаттардың талдамалық нысанын және (немесе) жобаларын пысықтайды.

Осы тармақтың бірінші бөлігінде көзделген мерзімдер бұзылған жағдайда реттеуші мемлекеттік органдар/әзірлеуші органдар пысықталған құжаттарды уәкілетті органға ұсыну мерзімдерін сақтамауы реттеуші мемлекеттік органның/әзірлеуші органның ұсынылатын реттеуден бас тартуы болып табылады және (немесе) ұсынылған реттеуді басқа нұсқамен ауыстырған кезде РӘТ рәсімі қайтадан жүргізіледі.

Пысықталған құжаттар уәкілетті органға қазақ және орыс тілдерінде қайталап ұсынылады және осы параграфқа сәйкес қаралады.";

Қағидаларға 3-қосымша осы бұйрыққа қосымшаға сәйкес жазылсын.

2. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Кәсіпкерлікті дамыту саясаты департаменті заңнамада белгіленген тәртіппен осы бұйрықтың Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркелуін және оны Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің интернет-ресурсында орналастыруды қамтамасыз етсін.

3. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау жетекшілік ететін Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика вице-министріне жүктелсін.

4. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасы
Премьер-Министрінің
орынбасары – Ұлттық
экономика министрі
2024 жылғы 10 қазандағы
№ 88 бұйрығына
қосымша
Реттеушілік әсерді талдауды
жүргізу және пайдалану
қағидаларына
3-қосымша

Жаңа реттегіш құралдарды және (немесе) талаптарды енгізу және реттеуді қатаңдату кезінде реттеушілік әсерді талдаудың талдамалық нысаны

1-ҚАДАМ: Проблеманы анықтау және реттеу мақсаттары		
Проблеманы анықтау және проблеманың болу себептері (3 сөйлемнен аспайтын, еркін нысандағы мәтін, мақсатты топты және себеп-салдарлық байланысты көрсету қажет)		
Проблеманың болу фактісін дәлелдейтін және оның ауқымын көрсететін деректер бар ма (сандық өлшемде)	Жоқ ___ Иә ___ (оларды сипаттаңыз және олардың мәндерін келтіріңіз)	
Енгізілетін реттеудің мақсаты қандай		
2-ҚАДАМ: Реттегіш құралдарды/талаптарды анықтау		
Енгізуге ұсынылатын реттегіш құрал/талап		
Қолданыстағы реттегіш құрал/талап		
Кәсіпкерлік қызметті құқықтық реттеудің сол саласында қолданыстағы реттегіш құралдар шеңберінде алып тастауға ұсынылатын қолданыстағы талаптар*		
1. 2. * осы Қағидалардың 2-параграфының 10-тармағына сәйкес		
3-ҚАДАМ: іске асыру тетіктері және ықтимал тәуекелдер		
* 7-ҚАДАМ заңды жауапкершілік енгізілген кезде қосымша толтырылады		
	Ықтимал тәуекелдер және күтпеген салдар	Іске асыру тетігі (әзірленетін жоба аясында көзделген іске асыру тетіктері сипатталады)
Ұсынылатын реттегіш құрал және (немесе) талаптар		1. Енгізу мерзімдері мен кезеңдері _____ . 2. Қойылған индикаторларға қолжетімділікті реттеуді енгізуге және бағалауды жүзеге

4-ҚАДАМ: Пайда мен шығыстарды салыстырмалы талдау

4.1. Жалпы қоғамға және халыққа әсері

Экономикалық жүйенің мынадай:

1. Халықтың денсаулығы мен қауіпсіздігіне (экономикалықты қоса алғанда) әсері (халықтың табыстары мен шығыстары, өмір сүру ұзақтығы, кедейлік деңгейі және басқалары)

2. Экологияға әсері.

3. Тұтынушы таңдауының өзгеруі.

4. Бөлшек сауда бағаларының өзгеруі.

5. Басқасы сияқты элементтерін ескере отырып, жалпы экономикалық жүйеге әсер еткен кезде әр реттегіш құралдың және (немесе) талаптың пайдасы мен шығыстарының сипаттамасын еркін нысанда жүргізіңіз

Болжанып отырған еркін нысанда реттеудің салдарын алдын ала болжау қажет.

"Реттегіш құралдардың және (немесе) талаптардың реттеушілік әсерін талдаудың талдамалық нысанын толтыру жөніндегі түсіндірмедегі" ұсынымдарға сәйкес және 1а нысаны бойынша бизнес үшін шығыстарды монетизациялаңыз және есептеңіз.

	Пайда	Шығыстар
Енгізуге ұсынылатын реттегіш құрал/талап		
Қолданыстағы реттегіш құрал/талап		
Жиыны		

4.2. Бизнеске әсері

Мыналарды міндетті түрде:

Кәсіпорындардың өнімділігі мен бәсекеге қабілеттілігіне ықпал етуін, кәсіпорындардың кірістілігі мен тұрақтылығына, оның ішінде инновациялар мен дамуына әсер етуін және басқаларды ескере отырып, еркін нысанда әр реттегіш құралдың пайдасы мен шығыстарының және (немесе) оның бизнеске әсер етуі кезінде қойылатын талаптардың сипаттамасын жүргізіңіз.

Бұл ретте, мынадай көрсеткіштер бойынша (болжамды түрде) есеп жүргізу қажет:

- өнім өндіру көлемі;
- ресурстарға жұмсалған шығындар;
- кәсіпорын қызметкерлерінің саны;
- жылдық орташа табыс;
- салықтық аударымдар;
- кәсіпорын қызметкерлерінің жалақысы;
- мемлекеттік сатып алудағы шағын және орта бизнестің үлесі;
- экспорт;
- басқа.

"Реттегіш құралдардың және (немесе) талаптардың реттеушілік әсерін талдаудың талдамалық нысанын толтыру жөніндегі түсіндірмедегі" ұсынымдарға сәйкес және 1б нысаны бойынша бизнес үшін шығыстарды монетизациялаңыз және есептеңіз.

	Пайда	Шығыстар
Енгізуге ұсынылатын реттегіш құрал/талап	Шағын бизнес субъектілері	
	Орта бизнес субъектілері	

	Ірі бизнес субъектілері		
Қолданыстағы реттегіш құрал/талап	Шағын бизнес субъектілері		
	Орта бизнес субъектілері		
	Ірі бизнес субъектілері		
1а нысаны бойынша бизнеске арналған шығасылар			
Жиыны			
4.3 Мемлекеттік билік органдарына және экономикалық жүйеге әсері			
Міндетті түрде:			
1. Елдің бюджетіне ықпалын (салық түсімдерінің өсуі).			
2. Экономикалық, сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін қоса алғанда, қылмысқа ықпалын 3. Тауарларды, көрсетілетін қызметтерді, капиталды және жұмыс күшін еркін өткізуге, сондай-ақ халықаралық саудаға және халықаралық инвестициялық ағымдарға әсерін			
4. Экономикалық өсу үшін жалпы салдарды			
5. Жұмыспен қамтуға, жұмыс орындарына ықпалын			
6. Басқасын ескере отырып, әр реттегіш құралдың және (немесе) оның мемлекеттік билік органдарына және жалпы қоғамға әсер етуі кезіндегі талаптардың пайдасы мен шығыстарының сипаттамасын еркін нысанда жазып алыңыз.			
"Реттегіш құралдардың және (немесе) талаптардың реттеушілік әсерін талдаудың талдамалық нысанын толтыру жөніндегі түсіндірмедегі" ұсынымдарға сәйкес және 1а нысаны бойынша бизнес үшін шығасыларды монетизациялаңыз және есептеңіз.			
	Пайда	Шығасылар	
Енгізуге ұсынылатын реттегіш құрал/талап			
1 б нысаны бойынша әкімшілендіруге арналған шығасылар			
Қолданыстағы реттегіш құрал/талап			
1б нысаны бойынша әкімшілендіруге арналған шығасылары			
Жиыны			
5-ҚАДАМ: Бағалау және мониторинг индикаторлары			
"Проблеманың болу фактісін дәлелдейтін және оның ауқымын көрсететін деректер" деген 1-қадамның 2-тармағында көрсетілген деректерді ескере отырып, индикаторларды анықтаңыз	1-индикатор		
	2-индикатор		
	3-индикатор		
	4-индикатор		

Цифрлық өлшемде осы индикаторларды көрсетіңіз	1-индикатор	
	2-индикатор	
	3-индикатор	
	4-индикатор	
Мониторинг жүргізу әдістерін көрсетіңіз (мемлекеттік статистика немесе ведомстволық деректер базасында статистикалық талдау, әлеуметтік сауалнамалар, сараптамалық сұхбат.)	1-индикатор	
	2-индикатор	
	3-индикатор	
	4-индикатор	
Реттегіш құралды қайта қараудың ұсынылатын мерзімі		
6-ҚАДАМ: Өзін-өзі реттеуді енгізу		
* міндетті мүшелікке (қатысуға) негізделген өзін-өзі реттеу енгізілген жағдайда толтырылады		
6.1 Өзін-өзі реттеудің оңтайлы құрылымын таңдау		
Қызметтің, саланың, экономикалық қызмет түрлерінің, өндірілген тауарлар (жұмыстар, көрсетілетін қызметтер) нарығының ортақ қағидатын негізге ала отырып, міндетті өзін-өзі реттеу ұйымы (бұдан әрі – ӨРҰ) енгізілетін қызмет саласын таңдаудың негіздемесі.		
Өзін-өзі реттеуді жылдар бойынша соңғы 5 жылға бөле отырып, енгізу жоспарланған, жұмыс істеп тұрған кәсіби немесе кәсіпкерлік қызмет субъектілерінің саны.		
Міндетті ӨРҰ енгізілетін қызмет саласының ұштасуын, мемлекеттік функцияларды іске асырумен ұштасуын не мемлекеттік органдар орындайтын белгілі бір функцияларды беру қажеттілігін негіздеу.		
Нарықтың міндетті өзін-өзі реттеуді енгізуге дайындығын талдау (еркін нысанда толтырылады).		
Өндірілетін тауарларға (жұмыстарға, көрсетілетін қызметтерге) қойылатын талаптарды қамтитын техникалық регламенттердің, стандарттардың және басқа да нормативтік құқықтық актілердің тізбесі.		
Қауымдастық (одақ), қоғамдық ұйым нысанында немесе Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген өзге де ұйымдық-құқықтық нысандағы әрекеттегі коммерциялық емес ұйымдардың, оның ішінде соңғы 5 жылда жылдар бойынша бөле отырып, талданатын салада өзін-өзі реттейтін ұйымдардың тізбесі, орналасқан жері		
Өр жұмыс істеп тұрған коммерциялық емес ұйым немесе өзін-өзі реттейтін ұйым бойынша :		
талдау жүргізу кезінде осындай коммерциялық емес ұйымның құрамына кіретін субъектілер санын, осындай коммерциялық емес ұйымның, өзін-өзі реттейтін ұйымның мүшелері талдау саласындағы нарықта өндірілген тауарлардың (жұмыстардың, көрсетілетін қызметтердің) жалпы санынан өндірілген тауарлардың, жұмыстардың және көрсетілетін қызметтердің көлемін көрсету қажет		
6.2 Міндетті мүшелікке (қатысуға) негізделген өзін-өзі реттеуді енгізу арқылы ұсынылатын реттеудің нәтижелілігін болжау		
Реттеу нәтижелігін бағалаудың 5 балдық жүйесі		
5 – қаралатын саладағы / аядағы қызметтің барлық спектрін қамту қамтамасыз етіледі; қоғам тарапынан өзін-өзі реттейтін ұйымның саланы/аяны реттеуді және белгіленген стандарттар мен ережелердің сақталуын бақылауды дербес қамтамасыз ету қабілетіне сенім байқалады; шағымдар мен қақтығыстарды қарастырудың механизмдері бар; өңірлерде байланыс тізбегі бар.		

Қарастырылып отырған салада/аяда мүшелігі міндетті жұмыс істейтін коммерциялық емес ұйымдар бар.
4 – қаралатын саладағы/аядағы қызметтің барлық спектрін қамту қамтамасыз етіледі; қоғам тарапынан өзін-өзі реттейтін ұйымның саланы/аяны реттеуді және белгіленген стандарттар мен ережелердің сақталуын бақылауды дербес қамтамасыз ету қабілетіне сенім байқалады; шағымдар мен қақтығыстарды қарастыру тетіктері бар; өңірлердегі байланыс жартылай.

Қарастырылып отырған салада/аяда мүшелігі міндетті жұмыс істейтін коммерциялық емес ұйымдар бар

3 – қаралатын саладағы/аядағы қызметтің барлық спектрін қамту қамтамасыз етіледі; өзін-өзі реттейтін ұйымның саланы/аяны реттеуді дербес қамтамасыз етуі және белгіленген стандарттар мен ережелердің сақталуын бақылау мәселелері қалыптасу сатысында; шағымдар мен қақтығыстарды қарастыру тетіктері бар; өңірлерде байланыс жоқ.

Қарастырылып отырған салада/аяда мүшелігі міндетті жұмыс істейтін коммерциялық емес ұйымдар бар

2 – қаралатын саладағы/аядағы қызметтің барлық спектрін қамту жартылай; өзін-өзі реттейтін ұйымның саланы/аяны реттеуді дербес қамтамасыз етуі және белгіленген стандарттар мен ережелердің сақталуын бақылау мәселелері қалыптасу сатысында; шағымдар мен қақтығыстарды қарастыру тетіктері бар; өңірлерде байланыс жоқ.

Қарастырылып отырған салада/аяда мүшелігі міндетті жұмыс істейтін коммерциялық емес ұйымдар бар

1 – қаралатын саладағы/аядағы қызметтің қамту жартылай; өзін-өзі реттейтін ұйымның саланы/аяны реттеуді дербес қамтамасыз етуі және белгіленген стандарттар мен ережелердің сақталуын бақылау мәселелері қалыптасу сатысында, шағымдар мен қақтығыстарды қарастыру тетіктері жоқ; өңірлерде байланыс жоқ.

Қарастырылып отырған салада/аяда мүшелігі міндетті жұмыс істейтін коммерциялық емес ұйымдар бар

6.3 Нәтижелілігі бойынша рейтинг	Нәтижелілік балы (5 балдық жүйе)	Тиісті балл беруді түсіндіру
1-балама Екі және одан көп, нақты саны көрсетіледі _____ (қолданыстағылар базқасында)		
2-балама Өзге өзін-өзі реттейтін ұйым (мысалы, бірнеше жұмыс істеп тұрған өзін-өзі реттейтін ұйымдарды біріктіре отырып біреуін құру және басқалары).		
6.4 Міндетті мүшелікке (қатысуға) негізделген өзін-өзі реттейтін ұйымның архитектурасы		
Міндетті ӨРҰ-ға мүшелілігі: Заңды тұлғалар/жеке тұлғалар		
Кәсіби қызметті жүзеге асыратын жеке тұлғалардың мүшелілігін таңдау кезінде, оған сәйкес жеке тұлғаның осы құқығы көзделген нормативтік құқықтық актілер көрсетіледі		
7-ҚАДАМ: Заңды жауапкершілікті енгізу		
7.1. Құқықтық жауапкершілік шараларының жазалаушы сипатына жол бермеу		
7.1.1. Санаттар бөлінісіндегі кірістер көлемі: шағын кәсіпкерлік субъектісі – орта кәсіпкерлік субъектісі – ірі кәсіпкерлік субъектісі –		
7.1.2. Заңды жауапкершілік енгізілетін салалардағы кәсіпорындардағы және (немесе) кәсіптер бөлінісіндегі орташа жалақы –		

7.2. Заңды жауапкершілік мөлшерінің ақылға қонымды қатынасы	
Қолданыстағы заңды жауапкершілік пен мемлекеттік мәжбүрлеу шараларының түрлері	
7.3. Әкімшілік айыппұлды есептеу және оның негіздемесі	
Ұсынылатын айыппұл мөлшері: шағын кәсіпкерлік субъектісі- орта кәсіпкерлік субъектісі- ірі кәсіпкерлік субъектісі – лауазымды тұлға –	
Ұсынылған айыппұл мөлшерінің негіздемесі	

Қолы _____ күні 20__ жылғы" ____ " _____

1а нысаны. Мемлекеттік органдар үшін реттеуді әкімшілендіруге арналған шығасыларды есептеу (монетизация)

1-балама – Ағымдағы жағдайды сақтау

Баламаны пайдалану қандай іс-әрекеттерді көздейді?

Егер балама бірнеше мемлекеттік органның жұмысын болжаса, 1-кесте мемлекеттік органды көрсете отырып, олардың әрқайсысы бойынша жеке толтырылады.

1-кесте	Жылына жұмыс уақыты шығындарының бағасы (адам күндерді біліктілігі бойынша жалақыға көбейту)	Жиыны
Есептілікті алу және талдау	x	x
Тексерулер жүргізу	x	x
Рұқсат беру	x	x
Бақылаудың өзге де нысандары (айқындау)	x	x
5 жыл үшін жиыны	x	x

Балама жаңа мемлекеттік органды немесе жұмыс істеп тұрған органның жаңа құрылымдық бөлімшесін құруды көздей ме жоқ па

Иә ____ Жоқ ____ Х __

Егер иә болса - жаңа органның немесе құрылымдық бөлімшенің толық жоспарланған жылдық бюджетін анықтаңыз ____ x5 = ____

1б нысаны. Бизнес үшін шығасыларды есептеу (монетизация)

Баламаны пайдалану қандай реттеушілік әрекеттерді көздейді?

	Иә	Жоқ
Өндіріс құралдарына, үй-жайларды, зертханаларды өзгертуге, персоналды оқытуға инвестициялар, өзге де қажетті әкімшілік емес шығындар		
Тәуелсіз сараптамалар, бағалау, қорытындылар үшін үшінші тұлғаларды пайдалану қажеттігі		

Мемлекетке мерзімді есептілік (немесе есептілікті ұлғайту)		
Мамандандырылған мемлекеттік тексерулер субъектісіне айналу (немесе қолданыстағы тексеру режимін немесе санкцияларды қатандату)		
Мемлекеттік органдардан анықтамалар мен рұқсаттар алу		-
Өзгесі (айқындау)		

Реттеу субъектісінің бір орташа статистикалық кәсіпорнына арналған шығасыларды есептеу

1-кесте	Бір жолғы инвестициялар	Техникалық қызмет көрсетуге, күтіп-ұстауға арналған шығыстар (бір жылда)	Жиыны
Өндіріс құралдарына инвестициялар, үй-жайларды, зертханаларды өзгерту, персоналды оқыту		0	0
5 жыл ішіндегі шығыстар	0	0	0
2-кесте	Сараптамалар мен қорытындыларға арналған шығыстар	Үшінші тұлғалардың мерзімді қызмет көрсетуі (жылына)	Жиыны
Тәуелсіз сараптамалар, бағалау, қорытындылар үшін үшінші тұлғаларды пайдалану қажеттігі			
5 жыл ішіндегі шығыстар			
3-кесте	Мемлекеттік баждар	Жылына жұмыс уақыты шығындарының бағасы (адам күндерін біліктілігі бойынша жалақыға көбейту)	Жиыны
Мемлекетке мерзімді есеп беру			
5 жыл ішіндегі шығыстар			
4-кесте	Баға тексерушілермен жұмыс істеуге арналған жұмыс уақытының шығындары (адам күндерін біліктілігі		Жиыны

	бойынша жалақыға көбейту)	Жылына ықтималды айыппұл санкциялары (айыппұл бағасы оны салу ықтималдығына көбейтіледі)		
Мемлекеттік тексерулер (балама бойынша мамандандырылған)				
5 жыл ішіндегі шығыстар				
5-кесте	Мемлекеттік баждар, құжаттар үшін басқа да тікелей төлемдер	Оларды алуға арналған жұмыс уақыты шығындарының бағасы (адам күндерін біліктілігі бойынша жалақыға көбейту)		Жиыны
Рұқсаттарды, өзге де мемлекеттік құжаттарды алу				
5 жыл ішіндегі шығыстар				
6-кесте	Өзін-өзі реттейтін ұйымды құруға байланысты шығындар	Өзін-өзі реттейтін ұйым қызметкерлерінің жұмыс уақыты шығындарының бағасы (адамның күндерін біліктілігі бойынша жалақыға көбейту)	Мүліктік жауапкершілікті қамтамасыз ету	Жиыны
Міндетті мүшелікке (қатысуға) негізделген өзін-өзі реттеуді енгізуге байланысты шығындар				
5 жыл ішіндегі шығыстар				
7-кесте	Жылына жарналардың сомасы	Сақтандыру компаниясымен шарт жасасуға арналған жұмыс уақыты шығындарының бағасы (адам күндерді біліктілігі бойынша жалақыға көбейту)		Жиыны
Азаматтық-құқықтық жауапкершілікті сақтандыруды енгізуге байланысты шығасылар				
5 жыл ішіндегі шығыстар				

1-5-кестелердің деректері (5 жыл ішіндегі шығыстар "Жиыны" бағадарында) _____ теңге қосылады.

Осы шама осы баламаның субъектілері болып табылатын кәсіпорындардың (кәсіпкерлік субъектілерінің) санына көбейтіледі _____ теңге.

Реттегіш құралдардың реттеушілік әсерін талдаудың талдамалық нысанын толтыру жөніндегі түсіндірме.

Реттеушілік әсерге талдау жүргізу кезінде талдамалық нысан мынадай қадамдар бойынша толтырылады:

1-ҚАДАМ: Проблеманы анықтау және реттеу мақсаттары

Шешім қабылдауды оңтайландыру реттеушілік әсерді талдаудың басты міндеті болып табылады. Реттеу дизайны проблеманы, себеп-салдар байланысын және реттеу субъектілерін анықтаудан басталады.

Мәселенің ауқымын растайтын мәліметтерді жинауға ерекше назар аударған жөн.

Деректерді жинау, талдау және бағалау келесі кезеңдерден тұрады:

ақпарат жинауды жоспарлау;

деректердің дұрыстығын талдау;

ақпарат алудың белсенді әдістері: әлеуметтік сауалнамалар, сараптамалық сұхбаттар, қоғамдық пікірталастар.

Бұл ретте ақпарат көздері мыналардан құралуы мүмкін:

ведомстволық статистика деректері;

тәуелсіз зерттеушілер жүргізетін зерттеулердің (мониторингтердің) нәтижелері;

ғылыми және талдамалық материалдар;

қоғамдық талқылау барысында алынатын деректер;

ашық дереккөздерде жарияланған сарапшылардың пікірлері;

азаматтар мен кәсіпкерлердің өтініштері (мемлекеттік билік органдарына тікелей өтініштер, бизнес-қауымдастықтарға өтініштер);

бизнес-қауымдастықтардың деректері;

компаниялардың әлеуметтік сауалнамалары мен іріктемелі зерттеулерінің нәтижелері (ашық қолжетімділіктегі ақпарат, билік органдарының тапсырысы бойынша зерттеулер), сараптамалық сұхбаттар;

шетелдік ұйымдар мен авторлардың талдамалық және ғылыми материалдары.

Проблемаларды анықтау және мақсат қою кезінде мемлекеттік интервенция нәтиже емес, өнім екенін түсіну керек. Өнім нәтижеге әсер етеді, алайда нәтижеге басқа да факторлардың әсер етуі мүмкін. Бұл – бақыланбайтын және әсер етуі мүмкін емес факторлар.

Проблема ағымдағы ахуалдың өзгерістерін көрсете отырып, барынша нақты және қысқа (3 сөйлемнен артық емес) тұжырымдалуы тиіс. Бұл ретте реттеуші ұсынған реттеу әсер ететін мақсатты топты ескеру қажет.

Проблеманы белгілеу неғұрлым кең болса, мақсат соғұрлым кең, мақсатқа қол жеткізбеу ықтималдығы да соғұрлым жоғары болады. Сондықтан проблеманы шешу кезінде проблеманы себеп-салдар байланысы арқылы тарылту қажет.

Проблеманы себеп-салдар байланысы арқылы анықтаған кезде мыналарды ескеру қажет:

зиян келтіру жағдайлары, зиянды өтеу проблемалары туралы деректердің болуы;
келтірілген зиянның мөлшері туралы деректердің болуы (ақшалай мәнде);

азаматтар мен ұйымдардың құқықтары мен заңды мүдделерінің, қолданыстағы заңнаманың бұзылуының болуы (бұзушылықтардың саны, бұзушылықтардың санаттары);

іс-әрекеттерді, функцияларды орындаудың мүмкін еместігі туралы деректердің, оның ішінде шығындарды, жіберіп алған пайданы, тауарлар мен қызметтердің белгілі бір түрлерін өндірудің және т. б. деректері мен бағалауының болуы;

құқықтық сипаттағы мәліметтер, оның ішінде қолданыстағы нормативтік құқықтық базаның толықтығы мен сәйкестігін бағалау;

мүдделі тұлғалар мен сарапшылардың проблеманың болу себептері туралы пікірлерін қамтитын ақпарат;

проблеманың адамдардың белгілі бір топтарына әсерін растайтын деректердің болуы.

Реттеу мақсаттары қойылған проблемаға сәйкес келуі және реттеуді енгізу жолымен қол жеткізу жоспарланатын сандық көрсеткіштерді қамтуы тиіс.

Реттеу мақсаттары қағидаттарды ескере отырып айқындалады:

нақты, өлшенетін, қол жетімді, шыншыл, икемді және/немесе уақыт бойынша анықталған.

Дұрыс қойылған мәселе нақты мақсаттарды анықтауға және оны шешудің ұтымды жолдарын табуға мүмкіндік береді.

2-ҚАДАМ: Реттеуді анықтау

Туындаған проблеманы шешу мүмкін болатын реттегіш құралдар және (немесе) енгізуге ұсынылатын талаптар таңдалады. Олар таңдауды негіздеу үшін реттеушілік әсерді талдау процесінде ескеріледі.

Осы Қағидалардың 2-параграфының 9-тармағына сәйкес талап енгізілген жағдайда, алып тасталатын талапты осы талаптар шеңберінде көрсетілген құқықтық актінің деректемелерін көрсете отырып, тиімсіздіктің белгіленген өлшемшарттары шеңберінде реттеу мақсатын және алып тастау себептерін көрсете отырып сипаттау қажет.

3-ҚАДАМ: Іске асыру тетіктері және ықтимал тәуекелдер

Реттеушілік әсерді талдауды әзірлеуші әсер етудің тікелей де, жанама да болуы мүмкін абайсызда жасалған әсерлерін ескере отырып, реттегіш құралды және (немесе) талапты қолданудан болуы мүмкін тәуекелдерді айқындауы қажет.

Сондай-ақ реттегіш құралды және (немесе) талапты іске асырудың мерзімдері мен кезеңдерін ескере отырып, оны іске асыру тетігін сипаттау да маңызды.

4-ҚАДАМ: Пайда мен шығыстарды салыстырмалы талдау.

Реттегіш құралдардың және (немесе) талаптардың пайдасы мен шығасыларын талдау елеулі рөл атқарады. Реттеушілік әсерді талдауды әзірлеуші тікелей де, сол сияқты жанама да әсерді ескере отырып, реттегіш құралдарды және (немесе) талаптарды қолданудан түсетін пайдалар мен шығасыларды айқындауы қажет.

Реттегіш құралдар және (немесе) талаптар кәсіпкерлерге, тұтынушыларға, жұмыскерлерге, басқа да әлеуметтік топтарға, жалпы экономикаға, жалпы қоғамға және мемлекетке ықпал етуі мүмкін.

Шығасыларды есептеу кезінде әзірлеуші статистикалық деректердің негізінде мынадай пайданы/шығасыларды міндетті түрде есептеуі маңызды:

- өндіріс көлемін (қуатын);
- кәсіпорын қызметкерлерінің санын;
- жылдық орташа табысты;
- салықтық түсімдер көлемі;
- кәсіпорындар (шағын, орта және ірі бизнес) қызметкерлерінің жалақысын;
- мемлекеттік сатып алудағы шағын және орта бизнестің үлесін;
- нақты және ақшалай мәндегі экспорт көлемін және тағы басқаларын.

Шығасылардың ауқымын бағалау немесе басқаша айтқанда, жеке кәсіпкерлік субъектілерінің қаншасы осы реттеуді сақтауы қажет және бұл ретте олар қандай шығасыларға (өндіріс құралдарына инвестициялар, үй-жайларды, зертханаларды өзгерту, персоналды оқыту, өзге де қажетті әкімшілік емес шығындар) ұшырайды деген сұраққа жауап беру.

Мысалы, мемлекетке мерзімді есептілікті ұсыну немесе есептілікті ұлғайту бойынша шығасыларды есептеу кезінде барлық болжамды шығындарды, оның ішінде есептілікті электрондық түрде ұсынған жағдайда есептерді дайындау үшін қажетті бағдарламалық жасақтаманы сатып алу бойынша шығындарды ұсыну қажет. Бақылау іс-шараларын жүргізуге шығындар болған жағдайда, бақылаудың қандай нысаны енгізілетінін және бақылау нысанына байланысты тексерушілермен жұмыс істеу үшін жұмыс уақытының шығындары, ықтимал айыппұлдар есептелуі керек екенін көрсету керек.

Сонымен қатар шағын, орта және ірі бизнеске әсерінің тепе-теңдігін ескере отырып, шығасылардың салыстырмалы әсерін, ұсынылып отырған реттегіш құрал және (немесе) талап тыйым салу немесе жекелеген тауарлар мен көрсетілетін қызметтерге бағаларды айқындау, жұмыс сағаттарын, үй-жайдың мөлшерін және өзгелерін белгілеу сияқты шаралар арқылы жеке кәсіпкерлік субъектісінің коммерциялық қызметін шектей ме, жоқ па екенін қарау қажет.

Бизнестің пайдасы мен шығасыларын есептеуге арналған формулалардың мысалдары:

- өндірістік мақсаттарға арналған ресурстар шығысы:

$P_m = S N_{mi} K_m (Q_i + Q_{mi})$ - мұндағы P_m – ресурстың m -ші түріне қажеттілік; N_{mi} – өнімнің i -ші түрінің бірлігіне ресурстың m -ші түрінің шығыс нормасы; K_m – талдау барысында анықталған ресурстардың i -ші түрінің базалық шығыс нормаларын төмендету резерві; Q_i – өнімнің i -ші түрін өндірудің жоспарлы көлемі; Q_{mi} – аяқталмаған өндірістегі i -ші өнім санының жоспарлы өсімі.

Материалдық шығындарды төмендетуден үнемдеу:

$$\Delta M = (P_0 - P_1) B K_1$$

мұнда P_0 және P_1 – реттеу енгізілгенге дейін және енгізілгеннен кейін өнім (көрсетілетін қызмет) бірлігін өндіруге арналған ресурстар шығысы; B – ресурстар бірлігінің бағасы; K_1 – реттеу енгізілген кезден бастап шығарылатын өнім бірліктерінің саны.

Еңбекке ақы төлеу шығындарын үнемдеу:

$$\Delta T = (T_0 - T_1) K_1 + B/100 + K_n Z_m$$

мұндағы T_0 және T_1 – қалыпты сағаттардағы өнім бірлігінің еңбек сыйымдылығы; 30 және 31 – қызметкерлердің орташа сағаттық тарифтік мөлшерлемесі; B – жалпы сомадағы қосымша жалақының үлесі (%-бен); K_1 – өнім бірліктерінің саны; K_n – босатылатын қызметкерлердің саны; Z_m – олардың жалақысы.

Алынған шама саладағы реттеу субъектілері болып табылатын шағын, орта және ірі бизнес субъектілерінің санына көбейтіледі.

Сондай-ақ есептеулерді Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2023 жылғы 29 маусымдағы № 125 (Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2023 жылғы 30 маусымда № 32985 болып тіркелген) бұйрығымен бекітілген Кәсіпкерлік субъектілері жұмыскерлерінің жылдық орташа санын және жылдық орташа табысын есептеу қағидаларына сәйкес жүргізуге болады.

Пайда реттегіш құралды және (немесе) талапты қолдану нәтижесінде халықтың әл-ауқатын жақсарту түрінде айқындалады. Бұдан басқа, мемлекеттік саясатты іске асыру нәтижесінде болдырмауға болатын шығыстар да пайда болып саналады.

Сондай-ақ мемлекет пен қоғам үшін пайдаларда да реттегіш құралды және (немесе) талапты енгізгенге дейін және одан кейін мемлекеттік бюджетке салық түсімдерінің көлемін көрсетіңіз.

Егер реттегіш құрал және (немесе) талап жаңа мемлекеттік органды не жұмыс істеп тұрған органның жаңа құрылымдық бөлімшесін құруды көздесе, жаңа органның немесе құрылымдық бөлімшенің толық жоспарланған жылдық бюджетін айқындау қажет.

5-ҚАДАМ: Бағалау және мониторинг индикаторлары

Реттеушілік әсерге талдау жүргізудегі маңызды кезең – бағалау индикаторларын айқындау. Реттеу мақсаттарына қол жеткізуді мониторингтеу процесі бағалау индикаторларының қаншалықты дұрыс анықталғанына байланысты болады. Бұл ретте мақсаттарға қол жеткізуді өлшеу мерзімділігіне назар аударған жөн.

Индикаторлар өлшенетін шамалар болып табылады. Индикаторлар, әдетте реттеуді орындаудағы проблемаларды, міндеттерді немесе шығасыларды өлшейтін деректерге негізделеді. Әрбір ұсынылатын реттегіш құрал және (немесе) талап бойынша міндеттер мен шығасылар бойынша индикаторлардың аз санын іріктеу өте маңызды. Осы индикаторлар реттегіш құралдың және (немесе) талаптың негізгі мәнін және оның неғұрлым елеулі әсерін көрсетуі, қолжетімді және кезең-кезеңімен өлшенетін болуы қажет.

Бағалау индикаторларының жалпы түрлері:

сандық индикаторлар: олар белгіленген сандық мәндерде тікелей өлшеу арқылы көрсетіледі (мысалы, бір жылдағы созылмалы респираторлық аурулардың салдарынан болатын өлім саны);

сапалық индикаторлар: олар жанама өлшенетін аспектілер арқылы көрсетіледі, мысалы, көзқарастар, бір нәрсе туралы болжамдар (мысалы, әлеуметтік сауалнама деректері);

тікелей индикаторлар: олар тапсырмалар мен шығындарға қатысты айнымалыларды тікелей өлшейді;

жанама индикаторлар: егер тікелей айнымалы мәнді өлшеу өте қиын болса, егер мұндай өлшеу айтарлықтай шығындарды, уақытты немесе күрделі есептеулерді қажет етсе, олар тікелей айнымалы алмастырғышты өлшейді.

6-ҚАДАМ: Өзін-өзі реттеуді енгізу.

Олар арқылы мәселені шешуге болатын кемінде 2 балама таңдалады. Олар проблеманы шешу үшін ең жақсы болып табылатын баламаны таңдауды негіздеу үшін реттеушілік әсерді талдау процесінде ескеріледі.

Міндетті мүшелікке (қатысуға) негізделген өзін-өзі реттеу енгізілетін саланың өзін-өзі ұйымдастыру дәрежесін талдау нарықтың дайындық дәрежесін міндетті түрде ескере отырып жүргізіледі. Ол үшін Ұлттық кәсіпкерлер палатасының нарықтың міндетті өзін-өзі реттеуді енгізуге дайындығы туралы қорытындысын (Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес) қоса беруі қажет.

7-ҚАДАМ: Заңды жауапкершілікті енгізу.

Бұл қадам заңдық жауапкершілік енгізілген немесе қолданыстағы заңдық жауапкершілік Қазақстан Республикасы заңнамасының қолданыстағы міндетті талаптарына қатаңдатылған жағдайларда толтырылады."